

In de lange monoloog uit *Invictos* – fragmenten uit het kortverhaal *As I lay me* van Hemingway – waadt het slapeloze hoofdpersonage in gedachten doorheen een ganse rivier; hij noemt de steden op die hij kent en hun straten. De Theatermacher trekt van dorp tot dorp op zoek naar de plek waar men eindelijk zijn genialiteit zal erkennen. De vrouw in *Rock-abay* schommelt onophoudelijk heen en weer; bij het stoppen van de beweging stopt ook haar leven. Wittgenstein kan alleen maar denken als hij op zijn vloertje heen en weer loopt. Enzovoort.

Zeer vele van de personages uit deze monologen kunnen blijkbaar enkel bestaan als ze bewegen, als ze zich letterlijk of figuurlijk, met lijf en leden of in hun geest, het onzekere bestaan van de nomade aanmeten. Het zijn zichzelf relativierende, vragende mensen. Peter Handke: 'Den Fragenmenschen, den Forscher werdet ihr heutzutage daran erkennen, daß er

ein Flüchtling ist.' De wereld zit letterlijk vol vluchtelingen. Zijn de migraties op onze aardbol vandaag veelvuldiger, groter, in omvang en getal, dan weleer? Of is de menselijke gemeenschap steeds zo intens in beweging geweest? De herder/de nomade Abel werd door de landbouwer/de gevestigde Kaïn gedood; maar de pointe van de geschiedenis, schrijft Hans Magnus Enzensberger (*Die Große Wanderung*), bestaat erin 'daß der Seßhafte, nachdem er den Nomaden getötet hat, seinerseits vertrieben wird: "Unstet und flüchtig sollst du sein auf Erden"'. Staat de nomade, zoals Bruce Chatwin beweert in zijn *Anatomie van de rusteloosheid*, dicht bij God? Terwijl een sacrale plek toch steeds een vaste plek is? Zijn er nog wel sacrale plekken in deze wereld? Er is immers geen oog meer dat alles kan zien. Of is onze handelwijze vandaag eerder te vergelijken met die van de leden van die Australische nomadenstam die, telkens ze 's avonds ergens halt

houden, een stok in de grond slaan en zeggen: 'dit is het middelpunt der aarde'?

6. Eenzaamheid/emancipatie

Het monologerende individu staat alleen op de scène: aan welke maatschappelijk positie beantwoordt zijn plek? Hij lijkt – kijk maar naar zijn wankele, aarzelende houding – niet in het centrum van de samenleving te staan; hij is niet bekleed met macht en zekerheid; hij is niet 'de succesvolle', maar eerder 'diegene die mislukt'; in tegenstelling tot de 'politieke' theatermaker van het begin van de jaren '70 meent hij niet meer in staat te zijn de maatschappij te veranderen; vandaag staat de kunstenaar meer dan ooit in de marge van die maatschappij, op een plek vanwaaruit hij alles kan zien, commentariëren, betwijfelen. Anil Ramdas: 'Schrijvers zijn machteloos en horen dat ook te zijn, als ze vrijelijk willen heersen over de woorden.' (*De beroepsherinneraar*).

Het is nieuwe maan en het wordt aanzienlijk frisser - Tg Stan / Koen de Waal

